

ФИНАНСОВА УСТОЙЧИВОСТ: 4.6

Финансовата устойчивост на НПО отбелязва спад през 2018 година, което в голяма степен се дължи на продължаващата липса на възможности за финансиране. Тъй като през последните няколко години в страната почти няма големи дарители, НПО не са имали достъп до редовно финансиране и са имали дълги периоди без финансиране, което е принудило някои от тях, най-вече по-малки организации, да прекратят дейността си.

Повечето НПО не разполагат с разнообразни източници на финансиране. Определени видове организации, като правозащитните НПО, са със силно ограничени възможности за финансиране. Един от малките дарители, който все още предоставя средства на правозащитни организации, е фондация „Америка за България“. През 2018 г. Фондацията е осигурила безвъзмездни средства в размер на почти 20 милиона щатски долара – повече от всички други фондации в България взети заедно. Повече от половината от тази сума е предоставена на НПО, а останалата част – на други субекти като училища и общини.

Дългият период на липса на безвъзмездни средства от значими в миналото дарители продължава да се отразява на устойчивостта на НПО. След две години без никакви обяви за проектни предложения

Финансовият механизъм на ЕИП 2014-2020 обяви през октомври 2018 г. своя „Фонд Активни граждани“ (Active Citizens Fund) с общ размер на финансирането 15,5 млн. евро. Очаква се първите грантове да се предоставят през второто тримесечие на 2019 г. Оперативната програма на ЕС „Добро управление“ най-накрая обяви първата си покана за проектни предложения през юли 2018 г. след почти четири години без покани. През декември програмата обяви, че прикл. 10 млн. лева (прикл. 5,8 млн. щ.д.) ще бъдат отпуснати на 118 НПО за проекти в подкрепа на гражданското участие. Ефектът от тези положителни развития обаче ще се отрази на финансовата стабилност на НПО през 2019 г.

Същевременно продължава да е ограничен достъпът на НПО до други програми за финансиране. Например, програмата за социално предприемачество по оперативната програма на ЕС „Развитие на човешките ресурси“ обяви резултатите от последната си покана за проектни предложения, при което само 20 процента от общо 270 подкрепени проекта са на НПО. По оперативна програма „Околна среда“ не са подкрепени проекти на НПО през 2017 и 2018 г., докато през предходни години тя е била съществен източник на подкрепа за природозащитни организации. Т.н. правило „де минимис“ във връзка с държавните помощи – което ограничава средствата, които може да получи една организация, на 200 000 евро за тригодишен период – все още важи за всички програми на ЕС.

В държавния бюджет за 2018 г. са предвидени 68 млн. лева (прикл. 40 млн. щ.д.) за НПО, но голяма част от тези средства са за спортни клубове и религиозни организации или манастири. Правителството все още не е създадо Съвета за развитие на гражданското общество, който трябваше да разработи прозрачен и конкурентен механизъм за разпределяне на държавни средства на НПО. По тази причина сумата от 1 млн. лева (прикл. 580 000 щ.д.), предвидена за този механизъм в бюджета, не е изразходвана. Единствената положителна стъпка през годината е представянето за обществено обсъждане на проектоправилника за Съвета през октомври – почти 8 месеца, след като бе изготвен от работна група с членове предимно от НПО. Законът за официалната помощ за развитие, който ще въведе механизми за подкрепа на проекти за развитие, включително изпълнявани от НПО, се обсъжда от 2017 г., но през 2018 не са предприети действия за по-нататъшното му разработване.

Има положителни примери за механизми за държавно финансиране на НПО на местно равнище, но в по-малките общини средствата са ограничени. Столична община продължи през 2018 г. подкрепата си за НПО по две от съществуващите програми и разпредели повече от 280 000 лева (прикл. 163 000 щ.д.) по програмата си

2018 .

2018 .

2018 .

150 (.87

2018

2018 .

2017 .

: 3.1

2018 .

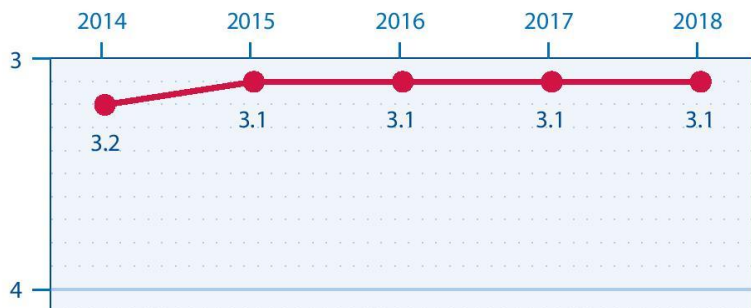
, WWF

gender sex

2018 .

широк кръг потребители отколкото членовете им, въпреки че НПО трябва да развиват маркетинговия си капацитет, тъй като традиционно имат достъп до малка група потенциални клиенти.

ПРЕДОСТАВЯНЕ НА УСЛУГИ В БЪЛГАРИЯ

Някои организации продават и продукти, включително онлайн. Например, Olemale.bg е онлайн магазин, който продава артикули, изработени от майки на деца с увреждания. НПО обаче са с ограничен производствен капацитет и често имат затруднения с редовното снабдяване на по-големите търговски вериги. Например, имаше идея за откриване на специален щанд за продажба на артикули на НПО в голяма търговска верига, но се оказа, че НПО не могат да осигурят такива обеми на продукцията си, с които да задоволят търсенето.

Понятието за социално предприемачество се развива и все повече НПО виждат себе си като потенциални социални предприятия. Предстои обаче да се установи как новоприетият Закон за предприятията на социалната и солидарната икономика ще се отрази на НПО, особено на по-малките организации.

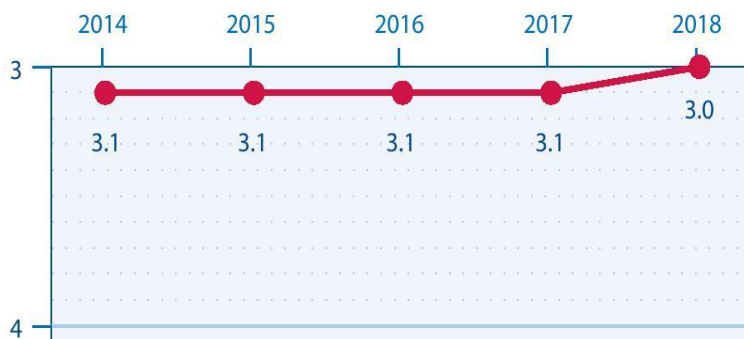
Правителството отчита добавената стойност от дейността на НПО и възлага договори в някои области като социалната. Държавната агенция за закрила на детето, например, има договор с фондация „Асоциация Анимус“ за управлението на националната гореща телефонна линия за деца. Много държавни институции обаче все още не възприема експертния потенциал на НПО в области като анализ или разработване на документи като услуги, които трябва да бъдат платени. Законодателните промени от 2015 г. в Закона за предучилищното и училищното образование и Закона за лечебните заведения, които се очакваше да улеснят възлагането на договори в образованието и здравеопазването, не се прилагат на практика, поради което няма увеличение на броя на възложените услуги. Освен това има влошаване при някои условия, свързани с договорите за социални услуги. Например, има случаи на възлагане на нови услуги на НПО, при които на организациите се поставя изискване да запазят работещите общински служители, а не да назначават свои собствени експерти.

Дори и когато има изградени партньорства – като такива в областта на превенцията на СПИН, правителството не желае да делегира или да децентрализира тези услуги. Например, Световният фонд за борба със СПИН, туберкулоза и малария, който преустанови програмите си в България през 2018 г., искаше държавата да създаде механизъм за финансиране на НПО, за да продължат услугите по превенция и повишаване на осведомеността. Към момента на изготвяне на доклада обаче Министерството на здравеопазването не е създадо такъв механизъм.

СЕКТОРНА ИНФРАСТРУКТУРА: 3.0

През 2018 г. настъпи леко подобрение в инфраструктурата на НПО сектора, тъй като постоянните атаки срещу НПО през последните няколко години накараха организациите да започнат да обсъждат как да противодействат на отрицателната риторика. През октомври 2018 г. Форум Гражданско участие, БЦНП, WWF, Центърът за култура и дебат „Червената къща“, Информационният портал на НПО (www.ngobg.info), Българският дарителски форум, Платформа АГОРА и Националната мрежа за децата организираха Конференция на бъдещето

ИНФРАСТРУКТУРА В БЪЛГАРИЯ

(Future Search Conference), на която имаше представители на повече от осемдесет организации от цяла България. В резултат на конференцията бе разработен съвместен стратегически план с общи потребности и мерки. За изпълнението на плана ще отговаря коалиция от НПО, координирана от Форум Гражданско участие.

Съществуващите коалиции на НПО като Националната мрежа на децата, Форум Гражданско участие и Български дарителски форум продължават да са основният източник на експертен опит и подкрепа за изграждане на капацитет в подкрепа на НПО. Тези коалиции предоставят на своите членове обучения, консултации и информация. Освен това специализирани НПО като БЦНП и Програмата „Достъп до информация“ предоставят помощ в различни области като законови изисквания или достъп до информация.

В България има няколко опитни субекта, които отпускат безвъзмездни средства, сред които Институт „Отворено общество“, Фондация „Лале“, Фондация „Работилница за граждански инициативи“, Тръст за социална алтернатива и Фондация ВCause. Има и няколко обществени фондации. Освен това, консорциум от три български организации управлява Фонд Активни граждани на Финансовия механизъм на ЕИП.

Кампанията срещу ратификацията на Истанбулската конвенция обедини голяма група НПО, които защитаваха правата на жертвите на насилие. Друга мащабна и спонтанна инициатива, наречена „7000“, подкрепена от няколко НПО на хора с увреждания, членове на Българската асоциация на лица с интелектуални затруднения, Глобална инициатива в психиатрията и БЦНП, имаше за цел да сложи край на режима на запрещение, при който лица с интелектуални затруднения или психични проблеми могат да загубят дееспособността си, чрез приемането на нов Закон за физическите лица и мерките за подкрепа. Инициатива „7000“ събра повече от 12 000 подписа, с което стана възможно да се постави пред Народното събрание искане за нов закон.

Опитни обучители от НПО проведоха обучения на НПО по различни теми, сред които счетоводство, правни въпроси, GDPR и работа със социалните медии. Много такива обучения се провеждат в София, но по-малко – в други части на страната.

Компаниите са много отворени към създаването на дългосрочни партньорства с НПО. Например, фондация Reach for Change и Нова телевизия имат съвместна програма за социално предприемачество; „Lidl“ (хранителна верига) и фондация „Работилница за граждански инициативи“ работят съвместно за отпускане на безвъзмездни средства на НПО; БЦНП и ВИВАКОМ (мобилен оператор) имат партньорство за изпълнение на програмата „VIVACOM Регионален грант“. Има и примери за партньорство между държавни институции и НПО. Например, Столична община има подписано партньорско споразумение с НПО предоставящи социални услуги. Diversity Pays Off (Многообразието работи) обединява НПО, компании и държавни институции в подкрепа на многообразието в корпоративния сектор и помага на хора в неравностойно положение да си намерят работа.

ОБЩЕСТВЕН ПРЕСТИЖ: 3.7

През 2018 г. има умерено влошаване на общественият престиж на сектора. Фондацията за хуманитарни и социални изследвания наблюдава антидемократичната пропаганда в медиите през 2017 г. Според доклада ѝ, публикуван през 2018 г., едно от водещите пропагандни послания е свързано с корумпираните елити в България. Пропагандните послания поставят в обща група представители на опозиционни политически партии, бизнесмени и НПО, като всички те се определят като „грантаджии“, „соросиди“ и „марионетки“. Такава пропаганда цели да дискредитира всякаква критика

Индекс на устойчивостта на неправителствените организации в България през 2018 г.

или алтернативни идеи от страна на НПО. В доклада се посочва също, че публикациите, разпространяващи такава пропаганда, „погазват всички стандарти на професионалната журналистика“. Проучване, проведено от Информационния портал на НПО през септември 2018 г., установи, че повече от 46 процента от участващите в проучването НПО съобщават, че организациите им са били засегнати много силно или силно от кампанията срещу НПО. Същевременно все още има медии, които представят гледната точка на НПО и публикуват положителни репортажи и материали за тях. На местно равнище медиите са особено отворени и активни в търсенето на новини от НПО.

През 2018 г. правителствени длъжностни лица направиха редица отрицателни изявления по отношение на НПО и либералните ценности. Например, ръководителят на прес центъра на Министерството на отбраната атакува Софийския университет, Българския дарителски форум и няколко от членуващите в него компании за разпространяване на „джендър идеология“ по време на дебата за Истанбулската конвенция. Министърът на образованието заяви официално, че ще премахне от учебните програми на училищата всякакви елементи, разпространяващи „джендър идеология“. Дори Президентът на България в изказване относно ратификацията на Истанбулската конвенция заяви, че: „Конвенцията отнема от правомощията на държавата и вменява правомощия в НПО-та. Те ще станат основен източник на информация и се превръщат в контролни органи. Това няма да допринесе за намаляване на насилието над жени и деца, по-скоро ще стимулира съдене на държавата.“

Природозащитни организации постоянно са обект на обвинения заради противопоставянето им на инвестиционни планове на правителството в защитени природни зони. Министърът на околната среда и водите нае независима компания да оцени загубите на държавата от съдебни обжалвания на инвестиционни предложения. В доклада се твърди, че за период от единадесет години пропуснатите ползи от оспорваните инвестиционни проекти надвишават с 900 млн. лева (прибл. 523 млн. щ.д.) загубите от природните бедствия. В резултат от това министърът заяви, че „природните бедствия са причинили по-малко щети, отколкото еко-активистите“.

Обществото не е достатъчно осведомено за неправителствените организации. Според проучване, проведено от „Алфа Рисърч“ през октомври 2018 г., повече от 50 процента от респондентите нямат мнение за НПО и само 49 процента могат да посочат името на поне едно НПО. Само пет организации са били назовани от повече от 2 процента от респондентите. Освен че степента на доверие в НПО е ограничена, сред българското общество има недоверие по принцип, като 80 процента от българските респонденти в Европейското изследване на ценности-те 2017/2018 година посочват, че не можеш да имаш доверие на другите хора.

Въпреки смесеното отношение на правителството към НПО, корпоративният сектор възприема НПО като потенциални партньори и има реални примери за партньорство, както е посочено по-горе.

НПО разбират значимостта на медийното отразяване. Телевизията продължава да бъде основният източник на информация за хората в България, но за малките организации достъпът до тази медия е труден. НПО нямат капацитет за взаимодействие с медиите и журналистите, но са активни в използването на социалните медии като Фейсбук.

НПО нямат общ етичен кодекс, въпреки че разбират колко е важно да прилагат високи стандарти в дейността си.

Отказ от отговорност: Изразените тук мнения са на панелистите и други изследователи по проекта и не отразяват непременно вижданията на USAID или FHI 360.